

SPRZEDAŻ I DZIERŻAWA GRUNTÓW ROLNYCH SKARBU PAŃSTWA W POLSCE

Robert Pałasz

Akademia Rolnicza w Szczecinie

Streszczenie. Celem niniejszego opracowania było zaprezentowanie podstaw prawnych przekształceń własnościowych, jak również przebiegu sprzedaży i dzierżawy gruntów rolnych Skarbu Państwa w Polsce, które rozpoczęły się w całej Europie Środkowo-Wschodniej na początku lat 90. Podstawowym źródłem wykorzystanych materiałów były dane pochodzące przede wszystkim z Agencji Nieruchomości Rolnych, publikacji, jak również bezpośrednich wywiadów z osobami zajmującymi się sprzedażą i dzierżawą gruntów Zasobów Skarbu Państwa. Analiza zagospodarowania gruntów obejmuje lata 1992–2004 oraz wszystkie polskie województwa. Opracowanie zakończono wnioskami, które mogą zostać wykorzystane w praktyce.

Słowa kluczowe: grunty Skarbu Państwa, Polska, województwa

WSTĘP

Jednym z wielu problemów i celów, jakie stały przed Europą Środkowo-Wschodnią na początku lat 90., była prywatyzacja i restrukturyzacja sektora państwowego, w tym w rolnictwie państwowych gospodarstw rolnych (PGR). Oparte na najmniej sile roboczej PGR-y okazały się najbardziej wrażliwe na zaistniałą sytuację ekonomiczną. Niska sprawność ekonomiczna, brak płynności finansowej i wypłacalności doprowadziła do rozpoczęcia restrukturyzacji tego sektora. Wielu znanych ekonomistów zwróciło się wówczas z apelem do M. Gorbaczowa o niewszczynanie prywatyzacji w byłych republikach radzieckich. Świadczy to o problemach, które niosła ze sobą zmiana struktury sektora rolniczego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

W Polsce decyzja o prywatyzacji i restrukturyzacji zapadła szybko na szczeblach rządowych bez uwzględniania kwestii społecznych i ekonomicznych w przyszłości. Instytucją, której Skarb Państwa powierzył prawo własności i inne prawa rzeczowe gruntów stała się Agencja Własności Skarbu Państwa (AWRSP). Agencja zamierzała uporać się z problemem prywatyzacji w ciągu 2–3 lat. Nie uwzględniono jednak wielu

przeszkód, które doprowadziły do sytuacji, że po trzynastu latach jej funkcjonowania (do 31 marca 2005 r.) sprzedano zaledwie 32% ogółu przejętych gruntów.

Główne przeszkody w realizacji szybkiej restrukturyzacji i prywatyzacji to zbyt mała liczba nabywców i brak kapitału. Nie uwzględniono również regionalnych zróżnicowań rolnictwa oraz znaczenia PGR dla lokalnej społeczności (kluby, mieszkania, organizacje kulturalne i sportowe). Likwidacja PGR bez programów pomocowych dla społeczności wiejskiej doprowadziła do marginalizacji polskiej wsi i wystąpienia patologii wśród jej mieszkańców w tzw. regionach popegeerowskich. Wiele osób nie mogło i do dnia dzisiejszego nie może poradzić sobie z „nową rzeczywistością”, żyje w skrajnej nędzy, nie widząc perspektyw poprawy swej sytuacji.

Celem artykułu jest przedstawienie i ocena podstaw prawnych prywatyzacji i restrukturyzacji sektora państwowego w rolnictwie. Przede wszystkim chodzi o zaprezentowanie stanu i przebiegu w czasie sprzedaży oraz dzierżawy gruntów rolnych Skarbu Państwa.

W opracowaniu wykorzystano głównie dane liczbowe z Agencji Nieruchomości Rolnych oraz inne publikacje związane z tym tematem. Analizę poparto bezpośrednimi wywiadami z pracownikami Agencji.

PODSTAWY PRAWNE PRZEKSZTAŁCENŃ WŁASNOŚCIOWYCH W POLSCE

Przyjęto wiele ustaw dających podstawy prawne do prywatyzacji i restrukturyzacji PGR. Stale jednak wymagały one poprawek w wyniku nieprzewidzianych do końca, a pojawiających się zmian w społeczno-ekonomicznej rzeczywistości po 1989 roku.

Pierwszą ustawą związaną z przekształceniami własnościowymi była uchwalona już 25 września 1981 roku ustawa o przedsiębiorstwie państwowym [DzU z 1981 r. Nr 24, poz. 122]. Ustawa dawała podstawę prawną do likwidacji przedsiębiorstw z przyczyn ekonomicznych i prywatyzacji mienia przez sprzedaż lub wniesienie do spółki. Wcześniej obowiązywała ustawa Prezydenta RP z 24 października 1934 roku pn. „Prawo upadłościowe”.

Uwarunkowania przekształceń własnościowych wyraźnie zmieniły się po 1989 roku, kiedy przystąpiono do wdrażania zasad gospodarki rynkowej. Wtedy właśnie koniecznością stało się uchwalenie nowej ustawy. Ustawę o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych przyjęto 13 lipca 1990 roku [DzU z 1990 r. Nr 51, poz. 298]. Umożliwiała ona prywatyzację pośrednią przez przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa z prawem do zbycia akcji innym podmiotom. Prywatyzacja mogła być dokonana przez likwidację przedsiębiorstwa, a potem jego sprzedaż w części lub całości, wniesienie do spółki lub odpłatnego wykorzystania. Ustawa ta jednak nie była dostosowana do warunków przedsiębiorstw rolnych. Główną przeszkodą, jaka stanęła na drodze do pomyślnej prywatyzacji, były ograniczenia w zakresie obrotu nieruchomościami rolnymi będącymi w użytkowaniu PGR.

W praktyce na mocy ustawy z 13.07.1990 roku zlikwidowane tylko 5 państwowych gospodarstw rolnych. Na jej podstawie w 84 PGR-ach wszczęto proces prywatyzacji. Gospodarstwa te miały szczególnie trudną sytuację finansową w wyniku wysokiego zadłużenia. Proces prywatyzacji zatem nie postępował. W latach 1990–1991 pracami prywatyzacyjnymi objęto 320 przedsiębiorstw. Tak więc efekty prywatyzacji PGR

i możliwości uczestnictwa polskich rolników w tej prywatyzacji, były dużo gorsze niż planowano.

Nieprzydatność dotychczasowej ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych spowodowała aktywizację środowiska pegeerowskiego i doprowadziła do jej nowelizacji. Prace legislacyjne nad nową ustawą podjęli posłowie reprezentujący zainteresowane środowisko. Pod koniec pierwszej połowy 1991 roku powstał projekt nowej ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw, która została przyjęta przez Sejm w dniu 19.10.1991 roku [DzU z 1991 r. Nr 107, poz. 464 z późn. zm.]. Ustawę o kształtowaniu ustroju rolnego [DzU z 2003 r. Nr 64, poz. 598] uchwalono 11.04.2003 roku.

ZADANIA AGENCJI NIERUCHOMOŚCI ROLNYCH I EFEKTY W PRZEJĘCIU GRUNTÓW

Agencja Nieruchomości Rolnych, na mocy nowelizacji ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw z 5 maja 2004 roku, została wyłączona z zadań tworzenia nowych miejsc pracy w restrukturyzowanych przedsiębiorstwach i działań o charakterze socjalnym polegających na wspieraniu byłych pracowników popegeerowskich. Do jej głównych zadań należy:

- tworzenie warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego zasobów własności rolnej Skarbu Państwa,
- restrukturyzacja i prywatyzacja mienia Skarbu Państwa użytkowanego na cele rolnicze,
- obrót nieruchomościami oraz innymi składnikami majątku Skarbu Państwa użytkowymi na cele rolnicze,
- administrowanie zasobami majątkowymi Skarbu Państwa przeznaczonymi na cele rolnicze,
- zabezpieczenie majątku Skarbu Państwa,
- prowadzenie spraw urzędowo-rolnych na gruntach Skarbu Państwa oraz popieranie organizowania na nich prywatnych gospodarstw rolnych.

Agencja posiada bardzo duże możliwości i swobodę w zagospodarowaniu majątkiem. Może go sprzedawać w całości lub części, oddać w administrowanie w celu gospodarowania, przekazać w zarząd, jak i wydzierżawić. Agencja Nieruchomości Rolnych (ANR) objęła majątek po 1666 byłych PGR-ach, m.in. grunty o ogólnej powierzchni 3753 tys. ha. Ponadto 607 tys. ha gruntów pochodziło z PFZ. Razem od początku działania Agencji do końca marca 2005 roku do Zasobu WRSP przejęto 4709,5 tys. ha gruntów. Do zasobów weszły również budynki gospodarcze, majątek obrotowy, mieszkania, obiekty rolno-przemysłowe i usługowe (sklepy, hotele, zajazdy, przedszkola, obiekty sportowe i kulturalne). W zarządzie znalazł się majątek 2255 zespołów dworskich i pałacowo-parkowych.

Aktualny stan prywatyzacji w połowie 2005 r. przejętych do ANR zasobów jest raczej niski. Zostało sprzedanych 32% ogółu przejętych gruntów. Z pozostałych w Zasobie około 80% jest dzierżawione, a 16,5% czeka na rozdysponowanie. Najwięcej gruntów przejęto w woj. zachodniopomorskim – 71,4%, lubuskim – 67,8% i warmińsko-mazurskim – 61,6%. Najmniejszą zaś powierzchnię ANR przejęła w woj. małopolskim – 4,0%, mazowieckim – 4,5% i łódzkim – 6,20% (tab. 1).

Tabela 1. Powierzchnia gruntów przejętych przez ANR według województw (31.03.2005)
 Table 1. Area of grounds taken over by APA by provinces (31.03.2005)

Województwa – Provinces	Grunty przyjęte do Zasobu WRSP – Area taken over by APA	
	ha	%
Dolnośląskie	494 585	44,0
Kujawsko-pomorskie	270 592	22,1
Lubelskie	190 409	10,5
Lubuskie	360 583	67,8
Łódzkie	79 791	6,2
Małopolskie	38 925	4,0
Mazowieckie	116 965	4,5
Opolskie	184 419	31,0
Podkarpackie	151 826	15,7
Podlaskie	127 890	9,4
Pomorskie	434 092	42,1
Śląskie	82 982	13,1
Świętokrzyskie	49 611	6,9
Warmińsko-mazurskie	816 007	61,6
Wielkopolskie	497 109	24,8
Zachodniopomorskie	813 720	71,4
Polska	4 709 506	24,4

Źródło: ANR, Zespół Gospodarowania Zasobem.
 Source: APA, Resources Management Team.

Agencji Nieruchomości Rolnej zarzuca się, że działa zbyt opieszale, niekompetentnie i korupcyjnie. Uważa się, że uwikłana jest w zależności polityczne i personalne. Podaje się to za powód, dlaczego transformacja polskiego rolnictwa przekroczyła dopiero pierwszy etap, czyli prywatyzacji PGR. Uważa się, że większość gruntów nie mogła być sprzedana, ponieważ są z niej wyłączone grunty określonych kategorii (np. pod jeziorami, do których mają zastosowanie przepisy o wodach płynących), nieruchomości znajdujące się w użytkowaniu wieczystym oraz w trwałym zarządzie, w dożywotnim użytkowaniu emerytów i rencistów. Wyłączona ze sprzedaży jest również ziemia, do której zgłaszają roszczenia byli właściciele lub ich spadkobiercy. Problemy te wskazują na trudności, jakie stoją w perspektywie następnych lat przed ANR w prywatyzacji sektora rolniczego. Warto więc zastanowić się nad różnymi formami zagospodarowania mienia Skarbu Państwa i przykładowo zamiast preferowanego kierunku, jakim jest sprzedaż, uznać dzierżawę jako trwałą formę zagospodarowania ziemi rolniczej.

SPRZEDAŻ GRUNTÓW

Agencja rozdysponowuje przejęty majątek w różny sposób. Jedną z form jest przeniesienie prawa własności, które następowało przede wszystkim na drodze sprzedaży, nieodpłatnego przekazania uprawnionym podmiotom lub wniesienia jako aportu do spółek prawa handlowego. Formą nietrwałego rozdysponowania jest dzierżawa i przekazanie w administrowanie osobom fizycznym lub prawnym.

Sposób zagospodarowania przejętego mienia był na ogół formą kompromisu pomiędzy sprzecznymi oczekiwaniami rolników, załóg, byłych właścicieli czy też banków. Oznaczało to uwzględnienie wielu czynników społecznych i gospodarczych, takich jak:

- popytu na ziemię zgłaszanego przez rolników lub pracowników likwidowanych PGR-ów,
- stanu prawnego nieruchomości (konieczność uwzględnienia wniosków o reprivatyzację złożonych przez byłych właścicieli lub ich spadkobierców),
- możliwości wydzielenia jednostek gospodarczych (gospodarstw rolnych, rybackich, szklarniowych, zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego), dających gwarancję trwałej sprawności ekonomicznej,
- sytuacji społecznej danego regionu w zakresie rynku pracy (stan bezrobocia strukturalnego).

Najwięcej gruntów sprzedano w latach 90., a wynikało to z prawa pierwokupu, z którego korzystali dotychczasowi dzierżawcy. Następnym, ważnym czynnikiem zwiększającym rozmiary ziemi sprzedanej przez AWRSP (obecnie ANR) była korzystna polityka kredytowa państwa. Wzrosło wówczas zainteresowanie kupnem ziemi – nie tylko wśród byłych dzierżawców, ale również ze strony indywidualnych rolników. W sprzedaży gruntów są głównie nieruchomości o małej powierzchni, np. 48% umów dotyczyło działek do 1 ha, a około 39% od 1 do 10 ha. Z kolei około 12% umów dotyczyło areалу od 10 do 100 ha, a w ponad 1% były to powierzchnie powyżej 100 ha.

Największe rozmiary sprzedaży gruntów Agencja odnotowała w 1996 roku Sprzedano wówczas 192,6 tys. ha (w 2002 r. – 159,2 tys. ha, w 1997 r. – 149,4 tys. ha). Największą dynamikę w porównaniu z rokiem poprzednim osiągnięto w 1993 roku – 516%, w 1995 roku – 176%, i w 1996 roku – 167% (tab. 2).

Tabela 2. Sprzedaż gruntów z Zasobu WRSP w latach 1992–2004

Table 2. Sale of WRSP grounds in 1992–2004

Rok Year	Powierzchnia sprzedana (w tys. ha) Sold area (thousand ha)	Dynamika sprzedaży rok poprzedni = 100 Dynamics of sale previous year = 100
1992	9,5	100
1993	49,0	516
1994	65,4	133
1995	115,4	176
1996	192,6	167
1997	149,4	78
1998	146,5	98
1999	119,0	81
2000	120,1	101
2001	147,0	122
2002	159,2	108
2003	101,7	64
2004	104,3	103

Źródło: ANR, Zespół Gospodarowania Zasobem.

Source: APA, Resources Management Team.

W 2004 roku sprzedaż i darowizna średnio wyniosły 2,3 ha. W 2004 r. daje to obrót na poziomie ponad 300 tys. ha. Jednak należy się liczyć, że rozmiary tego obrotu mogą być większe, ponieważ obrót większymi arealami ziemi rolnej, zgodnie z wolą ustawodawcy, może być poza kontrolą Agencji. Ogólna powierzchnia sprzedanych gruntów z Zasobu wyniosła 104,3 tys. ha (98%). W porównaniu z poprzednim rokiem sprzedaż gruntów wzrosła o 3%. W 2004 roku liczba transakcji sprzedaży wyniosła ponad 15,5 tys. W tej liczbie transakcji grunty rolne stanowiły 14 tys. ha (91%). W poprzednim zaś roku mierniki te wynosiły 14,5 tys. oraz 13,3 tys. ha (92%). W ten sposób w 2003 roku średnia powierzchnia gruntów rolnych przypadających na 1 umowę wyniosła 7,2 ha, a w 2004 roku – 7,5 ha. Istnieją znaczne różnice w wielkości sprzedaży. Wynika to między innymi z posiadanych zasobów oraz sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych i ich struktury agrarnej. Według stanu na 31.03.2005 roku, najwięcej gruntów sprzedano w woj. warmińsko-mazurskim – 291 658 ha, pomorskim – 172 596 ha i wielkopolskim – 139 721 ha, najmniej zaś w woj. małopolskim – 12 668 ha, świętokrzyskim – 19 461 ha i śląskim – 20 298 ha (tab. 3). Oprócz gruntów Agencja sprzedawała mieszkania, obiekty rolno-przemysłowe usługowe i zabytki, jeziora i stawy. Część mienia została przekazana nieodpłatnie gminom, kościelnym osobom prawnym i Lasom Państwowym. Do końca 2004 roku zostało bezpłatnie rozdysponowane 15,2 tys. ha gruntów, wiele obiektów socjalnych, kulturowych, sportowych i zespołów dworskich.

Tabela 3. Powierzchnia gruntów sprzedanych i wdzierżawionych przez ANR według województw (31.03.2005 r.)

Table 3. Area of grounds sold and leased by RPA by provinces (31.03.2005)

Województwo – Province	Sprzedaż – Sale		Dzierżawa – Leasing	
	ha	%	ha	%
Dolnośląskie	139 057	28,1	264 146	80,7
Kujawsko-pomorskie	72 599	26,8	155 404	93,0
Lubelskie	81 526	42,8	66 050	68,1
Lubuskie	99 748	27,7	173 705	73,5
Łódzkie	36 454	45,7	30 201	74,5
Małopolskie	12 668	32,5	15 559	70,0
Mazowieckie	49 236	42,1	35 202	57,8
Opolskie	43 882	23,8	123 987	91,8
Podkarpackie	68 939	45,4	37 609	59,2
Podlaskie	37 053	29,0	60 548	81,3
Pomorskie	172 596	39,8	188 589	79,6
Śląskie	20 298	24,5	43 413	74,6
Świętokrzyskie	19 461	39,2	14 616	51,8
Warmińsko-mazurskie	291 658	35,7	376 456	78,1
Wielkopolskie	139 721	28,1	267 539	85,4
Zachodniopomorskie	22 598	27,4	416 410	76,6
Razem	1 507 494	32,0	2 269 434	78,6

Źródło: ANR, Zespół Gospodarowania Zasobem.
Source: APA, Resources Management Team.

DZIERŻAWA GRUNTÓW

Największym zainteresowaniem wśród rolników cieszyła się jak dotychczas dzierżawa. Wynikało to przede wszystkim ze względu na potrzebę zaangażowania większych środków finansowych w porównaniu ze sprzedażą. Charakterystyczną cechą dzierżaw, jako sposobu użytkowania nieruchomości, jest ich rotacja. Wdzierżawiona nieruchomość po pewnym czasie wraca do ponownego rozdysponowania. Jest to związane głównie z wygasaniem umowy dzierżawy.

Rozwiązanie umowy dzierżawy może odbyć się za zgodą Agencji, jeśli dzierżawca nie wywiązuje się z warunków tej umowy, gdy rezygnuje z dalszego gospodarowania lub decyduje się na zakup nieruchomości na własność. Znaczny udział wśród dzierżawiących nieruchomości Skarbu Państwa stanowią spółki utworzone przez byłych pracowników PGR.

W dzierżawie z Zasobów WRSP na koniec 2004 roku łącznie pozostawało 2,3 mln ha. W całym 2004 roku Agencja zawarła ponad 13 tys. umów dzierżawy na łączną powierzchnię przeszło 131 tys. ha. Dało to średnio około 10 ha przeciętnie w przeliczeniu na jedną umowę. W 2003 roku zawarto 12,4 tys. umów na 123,4 tys. ha. Dało to także około 10 ha na jedną umowę.

Łącznie w dzierżawie z Zasobów WRSP na koniec 31.03.2005 r. pozostawało 2,3 mln ha. Najwięcej gruntów wydzierżawiono w woj. zachodniopomorskim – 416 410 ha, warmińsko-mazurskim – 376 456 ha i dolnośląskim – 264 146 ha, a najmniej w świętokrzyskim – 14 616 ha, małopolskim – 15 559 ha i łódzkim – 30201 ha.

Okolo 30% dzierżaw to tzw. dzierżawy słabe. Obecnie umowy dzierżawy gospodarstw rolnych mają podstawy prawne dotyczące najmu i w większości nie pasują do rolnictwa. Głównym ich wadą jest fakt, że nierówno traktują właściciele gruntów i dzierżawców. Według Federacji Pracodawców – Dzierżawców i Właściciele Rolnych dzierżawa rolnicza powinna być uznawana jako trwała forma gospodarowania ziemi, w tym również będącej w Zasobie Skarbu Państwa. Służyć temu może jedynie ustawowe uregulowanie dzierżawy rolnej, które doprowadzi do zrównania prawa właściciela i dzierżawcy. Zagwarantuje także trwałość dzierżawy rolnej i warunków gospodarowania, włącznie z prawem dziedziczenia. W krajach „starej” UE rolnicy dzierżawią średnio około 40% użytkowanej przez siebie ziemi, a w USA tylko 30% ziemi stanowi własność jej użytkowników. We Francji, w Belgii i Niemczech ponad 60% ziemi jest dzierżawione przez farmerów.

W procesie restrukturyzacji rolnictwa część zasobów ANR została przekazana administratorowi. Jest to forma kontraktu menedżerskiego, który zostaje wyłoniony przez Agencję na drodze konkursu ogłoszonego przez dyrektora oddziału Agencji, kierując się programem gospodarczym w złożonej ofercie o administrowanie. Administratorem projektu może być każda osoba fizyczna lub prawna. Administrator musi otrzymać pełnomocnictwo Prezesa Agencji, jeśli chce skorzystać z kredytów długoterminowych. Ma prawo w imieniu Agencji zaciągać zobowiązania potrzebne na bieżącą działalność. Pewnym ryzykiem jest fakt, że administrator gospodaruje na konto dysponenta, którym jest Agencja. W wyniku tego Agencja uzurpuje sobie prawo do przeprowadzania kontroli gospodarowania dotyczącej sposobu wykorzystania gruntów, utrzymania inwentarza, dotrzymywania warunków umowy.

Administrowanie jest jednak formą tymczasową i przewidziano ją głównie dla gospodarstw, których nie udało się sprzedać lub wydzierżawić, a jednocześnie są one w stanie funkcjonować w gospodarce wolnorynkowej. W miarę możliwości i przy sprzyjających okolicznościach będą one podlegać dalszym przekształceniom.

WNIOSKI

Na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, co następuje:

- brak odpowiednich ustaw na początku lat 90. opóźnił i utrudnił prywatyzację majątku Zasobów Skarbu Państwa,
- nieuwzględnianie problemów finansowych ludności popegeerowskiej i liczby osób chętnych do nabycia mienia państwowego, jak i również bagatelizowanie znaczenia PGR dla społeczności wiejskiej doprowadziło do wystąpienia patologii wśród mieszkańców wsi,
- rolnictwo indywidualne może funkcjonować bez prywatyzacji ziemi, a przekształcenia własnościowe powodują powstawanie nowych gospodarstw indywidualnych,
- rozwój dzierżawy, nie zaś własność prywatna stanowi najlepszą formę zagospodarowania gruntów Skarbu Państwa, jest ważnym mechanizmem wzrostu wielkości gospodarstw rolnych,
- strukturę agrarną i rozszerzenie dzierżawy można poprawić przez zapewnienie lepszego bezpieczeństwa umów dzierżawy gruntów rolnych,
- przeszkodą w sprzedaży i dzierżawie gruntów bywa niekompletna dokumentacja geodezyjna i niedostatek środków finansowych u podmiotów chcących nabyć grunty.

PIŚMIENNICTWO

- Jarka S., 2005. Przekształcenia własnościowe sektora państwowych gospodarstw rolnych w Polsce. Kwestia agrarna w Polsce i na świecie. SGGW, Warszawa.
- Krzystyniak M., Zagórski T., 2005. Rynek nieruchomości rolnych po integracji z UE. Biuletyn informacyjny 7/8. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa.
- Pałasz L., 1995. Przemiany strukturalne w rolnictwie państwowym na przykładzie Pomorza Szczecińskiego. Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna w Siedlcach, Siedlce.
- Ustawa o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (DzU z 1991 r. Nr 107, poz. 464).
- Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego (DzU z 2003 r. Nr 64, poz. 598).
- Ustawa o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (DzU z 1990 r. Nr 51, poz. 298).
- Ustawa o przedsiębiorstwie państwowym (DzU z 1981 r. Nr 24, poz. 122).
- Zawojska A., 2005. Wpływ rozdysponowania Zasobów WRSP na strukturę agrarną rolnictwa w Polsce. Rolnictwo a rozwój obszarów wiejskich, IRWiR PAN, AR w Szczecinie, Warszawa.

SALE AND LEASING OF AGRICULTURAL PROPERTY OF THE STATE
TREASURY IN POLAND

Abstract. The aim of the article was to show legal bases of proprietary transformation and process of sale and leasing of agricultural property of the State Treasury that started at the beginning of 90's in whole Central-Eastern Europe. Basic sources of information were publications of the Agricultural Property Agency as well as direct interviews with people engaged in sale and leasing of agricultural property of the State Treasury. Furthermore, the analysis concerns period of years 1992–2004 and all Polish provinces. Finally, there are practical conclusions presented at the end of the article.

Key words: agricultural property of the State Treasury, Poland, provinces

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 20.06.2006